

Laidiens: **28.12.2012., Nr. 203**

Oficiālās publikācijas Nr.: **2012/203.42**

Ministru kabineta noteikumi Nr.935

Rīgā 2012.gada 18.decembrī (prot. Nr.71 48.§)

Noteikumi par koku ciršanu mežā

*Izdoti saskaņā ar Meža likuma 13.pantu un
Aizsargjoslu likuma 36.panta ceturtās daļas 2.punktu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

1.1. galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus:

1.1.1. mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu;

1.1.2. galvenās cirtes caurmēru pēc valdošās koku sugas un bonitātes;

1.2. maksimālo kailcirtes platību;

1.3. kailcirtes cirsmu izvietojuma nosacījumus;

1.4. koku ciršanas kārtību izlases cirtē;

1.5. neproduktīvas mežaudzes atzīšanas un ciršanas kārtību;

1.6. sauso, vēja gāzto, slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku ciršanas kārtību;

1.7. koku ciršanas kārtību ainavu cirtē;

1.8. koku ciršanas kārtību atmežošanas cirtē;

1.9. dabas aizsardzības prasības koku ciršanai;

1.10. cirsmu sagatavošanas kārtību;

1.11. kārtību, kādā izsniedzams apliecinājums koku ciršanai, un tā derīguma termiņu;

1.12. koku ciršanas kārtību Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā, lai īstenotu būvniecību, parku, mežaparku un lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošanu, kuras rezultātā platība tiek atmežota.

2. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos šos noteikumus piemēro tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un mikroliegumu aizsardzību un izmantošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

II. Mežaudzes minimālais un kritiskais šķērslaukums

3. Mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu nosaka tieši vai netieši atkarībā no pirmajā stāvā augošo valdošās koku sugas koku vidējā augstuma:

3.1. tieši – mežaudzēm, kuru pirmajā stāvā augošo valdošās koku sugas koku vidējais augstums ir vismaz 12 metru. Minimālais un kritiskais šķērslaukums kvadrātmetros uz hektāru norādīts šo noteikumu 1.pielikumā;

3.2. netieši – mežaudzēm, kuru pirmajā stāvā augošo valdošās koku sugas koku vidējais augstums ir mazāks par 12 metriem. Koku skaits atbilstoši minimālajam un kritiskajam šķērslaukumam norādīts šo noteikumu 2.pielikumā.

4. Strīda gadījumā šo noteikumu 3.1.apakšpunktā minētajai mežaudzei šķērslaukumu nosaka šādi:

4.1. uzmēra koku caurmēru (3.pielikums), ievērojot šādus nosacījumus:

4.1.1. koka caurmēru mēra 1,3 metru augstumā virs sakņu kakla;

4.1.2. nogāzēs augošiem kokiem koka caurmēru mēra no nogāzes puses;

4.1.3. izteikti neregulāras šķērsriezuma formas kokiem caurmēru nosaka kā vidējo aritmētisko no diviem savstarpēji perpendikulāriem caurmēra mērījumiem;

4.1.4. ja mērīšanas vietā uz stumbra ir zari, puni vai cita lokāla stumbra deformācija, koka caurmēru nosaka kā vidējo aritmētisko no vienādā attālumā augstāk un zemāk par 1,3 metriem iegūtiem caurmēra mērījumiem;

4.2. koku šķērslaukumu ($G_{kop.}$) aprēķina, kopējo koku skaitu attiecīgajā caurmēra pakāpē (N) reizinot ar viena koka šķērslaukumu (g) attiecīgajā caurmēra pakāpē. Pēc tam reizinājumus summē;

4.3. mežaudzes šķērslaukumu (G) kvadrātmetros uz hektāru aprēķina, koku šķērslaukumu ($G_{kop.}$) dalot ar mežaudzes platību (S), kurai nosaka šķērslaukumu;

4.4. katra koka šķērslaukumu var noteikt, uzmērot koka caurmēru un aprēķinot šķērslaukumu, izmantojot šādu formulu:

$$g = \frac{3,1416 \times d^2}{4 \times 10000}, \text{ kur}$$

g – viena koka šķērslaukums (m^2);

d – koka caurmērs (cm).

5. Strīda gadījumā šo noteikumu 3.2.apakšpunktā minētajai mežaudzei šķērslaukumu (koku skaitu) nosaka, izmantojot šādu metodi:

5.1. mežaudzes koku skaitu nosaka ar izlases metodi pastāvīga rādiusa parauglaukumos, ievērojot šādus nosacījumus:

5.1.1. parauglaukumus nogabalā (teritorijas vienība meža sadalīšanai saskaņā ar normatīvajiem aktiem par meža inventarizāciju) izvieto vienmērīgi uz nogabala garākās diagonāles. Minimālais mērījumu punktu skaits atkarībā no nogabala platības noteikts šo noteikumu 4.pielikumā;

5.1.2. parauglaukumu rādiuss, platība un koeficients (K) koku skaita aprēķināšanai atkarībā no koku vidējā augstuma atbilst šo noteikumu 5.pielikumā noteiktajam;

5.2. mērījumu rezultātus apkopo veidlapā (6.pielikums);

5.3. vidējo koku skaitu parauglaukumā aprēķina, kopējo koku skaitu dalot ar parauglaukumu skaitu;

5.4. koku skaitu uz vienu hektāru aprēķina, vidējo koku skaitu parauglaukumā reizinot ar koeficientu (K).

6. Izvērtējot mežaudzes atbilstību minimālā vai kritiskā šķērslaukuma skaitliskajai vērtībai, valdošās koku sugas pirmā stāva koku vidējo augstumu nosaka pēc Meža valsts reģistra datiem.

7. Izvērtējot mežaudzes atbilstību minimālā vai kritiskā šķērslaukuma skaitliskajai vērtībai, šķērslaukumu attiecina uz visu nogabalu vai visu cirmā iekļauto nogabala daļu. Ja atsevišķā cirmsas daļā, kuras platība ir lielāka par 0,2 hektāriem, mežaudzes šķērslaukums samazināts zem kritiskā šķērslaukuma, tajā šķērslaukumu nosaka atsevišķi.

8. Cirmā var ierīkot tehnoloģiskos koridorus kokmateriālu pievešanai. Tehnoloģisko koridoru kopējā platība nepārsniedz 20 procentu no cirmsas platības. Izvērtējot mežaudzes atbilstību minimālā vai kritiskā šķērslaukuma skaitliskajai vērtībai, tehnoloģisko koridoru platību ieskaita mežaudzes platībā.

III. Galvenās cirtes caurmērs pēc valdošās koku sugas un bonitātes

9. Koku ciršana pēc galvenās cirtes caurmēra ir atļauta pirms galvenās cirtes vecuma sasniegšanas, ja valdošās koku sugas pirmā stāva koku vidējais caurmērs 1,3 metru augstumā virs sakņu kakla ir vienāds ar šo noteikumu

7.pielikumā noteikto galvenās cirtes caurmēru vai lielāks par to.

10. Šo noteikumu 9.punkts neattiecas uz koku ciršanu galvenajā cirtē īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, izņemot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kur tas atļauts saskaņā ar šo teritoriju aizsardzību un izmantošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem, galveno cirti veic tad, kad mežaudze sasniegusi galvenās cirtes vecumu.

11. Nosakot galvenās cirtes caurmēru, valdošo koku sugu un bonitāti nosaka pēc Meža valsts reģistra datiem.

12. Galvenās cirtes caurmēru nosaka, izmantojot vienu no šādām metodēm:

12.1. parauglaukumu metodi:

12.1.1. atkarībā no attiecīgā nogabala platības ierīko noteiktu mērījumu punktu skaitu (4.pielikums);

12.1.2. mērījumu punktus izvieto vienmērīgi uz nogabala garākās diagonāles;

12.1.3. ja nogabalam ir neregulāra konfigurācija un mērījumu punktus nav iespējams izvietot uz nogabala garākās diagonāles, tos izvieto vienmērīgi visā nogabalā;

12.1.4. ierīkojot mērījumu punktus, nodrošina, lai vienā mērījumu punktā uzmērāmie koki netiktu ietverti citā mērījumu punktā;

12.1.5. ja mērījumu punkts apvidū iekrīt mežaudzei neraksturīgā vietā (piemēram, purvā, tērcē, laucē, uz ceļa, tehnoloģiskajā koridorā) vai tuvāk par 10 metriem no mežmalas, to ierīko ārpus šīs platības pēc iespējas tuvāk diagonālei;

12.1.6. katrā mērījumu punktā veic caurmēra uzmērīšanu deviņiem valdošās koku sugas pirmā stāva kokiem ar noteiktību viens centimetrs. Decimāldaļskaitli, kuram aiz komata ir cipars pieci, noapaļo uz augšu;

12.1.7. ar krāsu vai lenti atzīmē centra koku, kas atrodas uz diagonāles vai pēc iespējas tuvāk tai. Pārējie astoņi ir centra kokam tuvāk augošie valdošās koku sugas pirmā stāva koki;

12.2. visu valdošās koku sugas pirmā stāva koku caurmēra uzmērīšanas metodi.

13. Strīda gadījumā galvenās cirtes caurmēra noteikšanai izmanto šo noteikumu 12.2.apakšpunktā minēto metodi.

14. Galvenās cirtes caurmēru aprēķina kā vidējo aritmētisko vērtību no visiem veiktajiem mērījumiem, noapaļojot vērtību līdz veselam skaitlim. Decimāldaļskaitli, kuram aiz komata ir cipars pieci, noapaļo uz augšu.

IV. Maksimālā kailcirtes platība

15. Maksimālā kailcirtes cirsma platība:

15.1. silā, mētrājā, lānā, damaksnī, vērī un gāršā ir pieci hektāri;

15.2. pārējos meža tipos – divi hektāri;

15.3. ir 10 hektāru, ja silā, mētrājā un lānā atstāj ne mazāk kā 20 priedes sēklas koku (sēklas ražojoši, dzīvotspējīgi koki ar taisniem stumbriem un labi attīstītiem vainagiem) katrā cirsma platības hektārā;

15.4. Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ierobežotas saimnieciskās darbības joslā esošajos mežos – divi hektāri.

16. Ja vienā cirmā tiek iekļautas šo noteikumu 15.1. un 15.2.apakšpunktā minētās mežaudzes, maksimālā kailcirtes cirsma platība ir pieci hektāri, kur maksimālā šo noteikumu 15.2.apakšpunktā minēto mežaudžu platība ir divi hektāri.

17. Ja, plānojot cirsma, vienā nogabalā paliek nenocirsta ne vairāk kā 0,3 hektāru liela platība, pieļaujama šīs platības iekļaušana cirmā, neievērojot šo noteikumu 15. un 16.punktā minētos ierobežojumus.

V. Kailcirtes cirsma izvietojanas nosacījumi

18. Izvietojot kailcirtes cirsma, par plānotajai kailcirtai piegulošu mežaudzi uzskatāma mežaudze, kuras kopējā robeža ar plānotās kailcirtes cirsma ir garāka par 50 metriem.

19. Kailcirtes cirsma izvieto tā, lai plānotās kailcirtes cirsma platība un to plānotajai kailcirtai piegulošo mežaudžu platība, kurās ir spēkā apliecinājums vai reģistrēts iesniegums koku ciršanai kailcirtē, kopā nepārsniedz šo noteikumu 15.punktā minēto maksimālo kailcirtes cirsma platību.

20. Minimālais vecums, kāds kailcirtai piegulošajai atjaunotajai mežaudzei jāsasniedz, lai saskaņā ar Meža likuma 9.panta otrās daļas 1.punkta "b" apakšpunktu un 9.panta otrās daļas 3.punktu kailcirtē būtu atļauta, ir trīs gadi. Sējot vai stādot atjaunotas mežaudzes ir vienu gadu vecas gadā, kad mežaudzi atzīst par atjaunotu. Atjaunotās mežaudzes vecumu nosaka pēc Meža valsts reģistra datiem.

21. Šo noteikumu 15.4.apakšpunktā minētajā gadījumā vai tad, ja īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu un aizsargjoslu apsaimniekošanā speciālās tiesību normas nosaka mazāku maksimālo kailcirtes cirsma platību nekā šo noteikumu 15.1., 15.2. un 15.3.apakšpunktā noteiktā maksimālā kailcirtes cirsma platība, par plānotajai kailcirtai piegulošām mežaudzēm uzskatāmas mežaudzes, kas ar plānoto kailcirtes cirsma saskaras vismaz vienā punktā.

22. Meža infrastruktūras objekti – autoceļš, dabiska brauktuve, grāvis un stiga, kā arī elektronisko sakaru tīklu gaisvadu līnijas, pazemes elektronisko sakaru tīklu līnijas un kabeļu kanalizācija, elektrisko tīklu gaisvadu līnijas ar nominālo spriegumu līdz 20 kilovoltiem, elektrisko tīklu kabeļu līnijas, siltumtīkli, ūdensvadu un kanalizācijas tīkli un gāzesvadi – nav uzskatāmi par atdalošu elementu kailcirtes cirsma izvietojanai vienā zemes vienībā.

23. Ja vienā nogabalā izvieto vairākas kailcirtes cirsma un to kopējā platība pārsniedz šo noteikumu 15.punktā minēto maksimālo kailcirtes cirsma platību, minimālais attālums starp cirmām ir 90 metru.

24. Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ierobežotas saimnieciskās darbības joslā kailcirtes cirsmas plāno vienā nogabalā vai vairākos nogabalos, ja to meža tipi ietilpst vienā meža tipu grupā saskaņā ar normatīvajiem aktiem par Meža valsts reģistra informācijas apriti, ja vien cirmā nav apvienoti vairāki nogabali visā platībā pa to dabiskajām robežām, nepārsniedzot šo noteikumu 15.4.apakšpunktā minēto kailcirtes cirsmas maksimālo platību.

25. Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ierobežotas saimnieciskās darbības joslā kailcirtes cirsmas izvieto tā, lai plānotajai kailcirtes cirsmāi piegulošajās mežaudzēs pēc kailcirtes būtu pagājuši vismaz 10 gadi ar skuju kokiem atjaunotās mežaudzēs un vismaz pieci gadi ar lapu kokiem atjaunotās mežaudzēs.

VI. Koku ciršanas kārtība izlases cirtē

26. Ja izlases cirtes izpildes laikā mežaudzes šķērslaukums ir vienāds ar kritisko šķērslaukumu vai lielāks par to, bet cirsmas daļās, kas nav lielākas par 0,2 hektāriem, šķērslaukums kļūst mazāks par kritisko šķērslaukumu (turpmāk – atvērumi), izcirstos atvērumus neuzskata par kailcirti.

27. Izlases cirtes paņēmieni, ar kuru mežaudzes šķērslaukums tiek samazināts zem kritiskā šķērslaukuma, platībā, kura kopā ar šo noteikumu 18.punktā minētajām mežaudzēm pārsniedz šo noteikumu 15.punktā minēto cirsmas platību, atļauts tad, kad cirmā zem mežaudzes vainagu klāja augošo meža tipam atbilstošas koku sugas koku skaits atbilst atjaunotas mežaudzes kritērijiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem par meža atjaunošanu un to vidējais augstums sasniedzis lapu kokiem vismaz vienu metru, bet skuju kokiem vismaz 0,5 metrus.

28. Ja mežaudzi saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir aizliegts nocirst kailcirtē, kokus izlases cirtē cērt šādi:

28.1. silā, mētrājā, lānā, grīnī, slapajā mētrājā, viršu ārenī, viršu kūdrenī, mētru ārenī, mētru kūdrenī un damaksnī:

28.1.1. ja mežaudzē zem vainagu klāja, rēķinot uz cirsmas hektāru, aug vismaz 1000 vismaz vienu metru augstas nākamās paaudzes priedes, mežaudzes šķērslaukumu nesamazina zem kritiskā šķērslaukuma;

28.1.2. ja mežaudzē zem vainagu klāja nav šo noteikumu 28.1.1.apakšpunktā minētajiem kritērijiem atbilstošu nākamās paaudzes koku, mežaudzes šķērslaukumu nesamazina zem kritiskā šķērslaukuma, kas reizināts ar koeficientu 1,5;

28.2. pārējos gadījumos mežaudzes šķērslaukumu nesamazina zem kritiskā šķērslaukuma, kas reizināts ar koeficientu 1,5;

28.3. lai veicinātu meža atjaunošanos un atsegtu saules gaismu nākamās paaudzes kokiem, mežaudzē pēc iespējas veido atvērumus;

28.4. nosakot mežaudzes šķērslaukumu, ieskaita visus kokus, kuru augstums ir vismaz 12 metru.

VII. Neproduktīvas mežaudzes atzišanas un ciršanas kārtība

29. Par neproduktīvu atzīst:

29.1. priežu, egļu vai bērzu mežaudzi, kurā pēc 40 gadu sasniegšanas apses, baltalkšņa, bligznas un citu vītolu piemistrojums ir lielāks par 40 procentiem no kopējās mežaudzes krājas;

29.2. priežu mežaudzi, kurā pēc 70 gadu sasniegšanas bērza, baltalkšņa, bligznas un citu vītolu piemistrojums ir lielāks par 40 procentiem no kopējās mežaudzes krājas;

29.3. egļu mežaudzi 30 līdz 60 gadu vecumā ar vismaz 80 procentu egļu īpatsvaru no koksnes krājas, ja mežaudze vienlaikus atbilst šādiem nosacījumiem: